

ARHIVSKA BAŠTINA KINEMATOGRAFA ALEKSANDRA LIFKE

Apstrakt: Aleksandar Lifka je otvorio prvi stalni bioskop u Subotici 1911. godine. Pre toga, tačnije 1900. godine, u Parizu kupuje kameru kojom će snimiti i svoj prvi film. Iste godine sa braćom u Trstu osniva prvi pokretni (putujući) bioskop. Kao veliki entuzijasta i pionir ovoga posla, prokrstariće sa bioskopom prostorima bivše Austrougarske monarhije. Teritorijom od Trsta, Zagreba i Sarajeva do Beograda, Novog Sada, Subotice i Temišvara putovaće sa svojim pokretnim bioskopom i širiti znanje o tome šta je bioskop, predstavljajući magiju pokretnih slika na okačenom platnu. U ovom radu reč je o ličnosti koja je svojom delatnošću ostavila traga u istoriji i počecima kinematografije i filma u Evropi. Zbog toga su dokumenti koji svedoče o njegovom životu značajne arhivalije i predstavljaju kulturnu baštinu šireg geografskog prostora.

Ključne reči: pokretni bioskop, istorija filma, dokumenti, razglednice, rukopis, kultura, izvori za istraživanje, modernizacija

Rad nema nameru da se bavi istraživanjem ličnosti Aleksandra Lifke i njegovom delatnošću u kinematografiji, kao i doprinosu razvoja evropskog filma, već da predstavi arhivsku dokumentaciju, odnosno njegovu pisanu zaostavštinu kao kulturno nasleđe šireg prostora.

Aleksandar Lifka je pre otvaranja stalnog bioskopa u Subotici sa svojom braćom Karolom i Rudolfom bio vlasnik velikog putujućeg bioskopa. Sa bratom je načinio šator sa 450 mesta, za koji su sami uveli električnu i nabavili opremu za prikazivanje filmova. Kao pionir i veliki entuzijasta u svom domenu, prokrstariće teritorijom bivše Austrougarske monarhije sa svojim putujućim bioskopom sličnim pokretnim vašarima poznatim u prvim godinama XX veka. Teritorijom od Trsta, Ljubljane, Zagreba, Sarajeva, Osijeka, Splita, Zemuna i Kikinde do Beograda, Novog Sada, Subotice i Temišvara putovaće sa svojim pokretnim bioskopom i širiti saznanje o tome šta je to bioskop, predstavljajući magiju pokretnih slika na okačenom platnu.

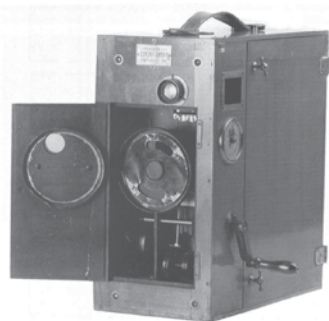

Pokretni bioskop Aleksandra Lifke

¹ arhivski savetnik, tatjana.segedincev@suarhiv.co.rs

Lifka nije prikazivao samo gotove, kupljene, dakle tuđe filmove, nego je svojom kamerom i sam snimao i to prikazivao publici. Ovi filmovi koji su imali veliku kulturno-istorijsku vrednost uništeni su u požaru, a od svih njegovih dela ostalo je tek nekoliko kratkih filmskih traka.² Ovaj rad ima za cilj da na osnovu arhivske građe predstavi pomenutu temu.

*Kamera koju je Aleksandar Lifka
kupio u Parizu 1901. godine*

Gospodin Lifka (1880-1952)

Aleksandar Lifka je rođen u Brašovu u Rumuniji 1880. godine. Potiče iz porodice čija ga je delatnost u velikoj meri usmerila ka budućem zanimanju. Bili su putujući prikazivači raznih atrakcija, vlasnici putujućeg panoptikuma i Istorijsko-mehaničkog muzeja, a povremeno su imali i menažeriju, streljanu, ringišpil i slično i te su atrakcije prikazivali po gradovima i manjim mestima Austrougarske.³

Sredinom 1890. godine Aleksandar je bio student Katedre elektrotehničkih nauka Bečkog univerziteta. Bilo je to vreme kada su braća Limijer 28. XII 1895. godine u Parizu prikazali prvu javnu projekciju pokretnih slika - što će predstavljati preteču filma.⁴ „To je dan koji se smatra početkom istorije filma, mada se tada nije pojavio film, nego bioskop.“⁵ Na toj javnoj prezentaciji publici su, uz plaćene ulaznice, prikazivane pokretne slike. Par godina kasnije (1900), Aleksandar će u Parizu kupiti prvu kameru i projektor marke „Pate“. Zajedno sa bratom Karelom odlazi u Trst, gde će izgraditi prvi pokretni bioskop 1901, za koji su sami izgradili nacрте, napravili opremu, šator i ugradili struju. Ovaj pokretni bioskop imao je 460 sedišta. Uskoro će krenuti na razna gostovanja prenoseći opremu vagonima i putujući po teritoriji Austrougarske monarhije. Braće Lifka će se 1904. godine na neki način teritorijalno podeliti, pa će tako stariji Karel zadržati zemlje Austrije, Češke, Slovenije i Hrvatske, a Aleksandar će raditi na tlu Mađarske, Slovačke, Vojvodine, Bosne, Srbije i Rumunije. Putujući bioskop će predstave prikazivati u Trstu, Ljubljani, Zagrebu, Sarajevu, Beogradu, Novom Sadu, Subotici, Aradu i Temišvaru. Ovo putujuće preduzeće se zvalo Lifka bioskop („Lifka mozi“).

Svoj pokretni bioskop Aleksandar Lifka je vremenom usavršavao i modernizovao.

² Madar Laslo (*Magyar László*), *Ilustrovana istorija Subotice*, Subotica, 2004, 173.

³ Dejan Kosanović, *Lifka i Lifke*, Od Trsta do Subotice, Subotica 2011, 49.

⁴ Far Tamara (*Faár Tamara*), *Lifka 1880-1952*, Prilozi uz životno delo Aleksandra Lifke, Életjel, Subotica 2009, 62.

⁵ *Isto*

Tako je prilikom prve posete Subotici 1905. godine putujući bioskop bio po treći put modernizovan i povećan na 900 sedišta za publiku.

Subotička publika je imala priliku da vidi više kratkih filmova raznovrsnih po tematici i žanrovima. Naredni susret vlasnika bioskopa sa Subotičanima bio je 1911. godine, u vreme koje je već predstavljalo kraj epohe putujućih bioskopa⁶, što će delimično uticati na činjenicu da će ovde Aleksandar Lifka otvoriti svoj prvi stalni bioskop.

Splet okolnosti doveo je do toga da je u Subotici otkupio plesnu dvoranu u tadašnjem hotelu „Hungarija“, preuredio je i tu otvorio prvi stalni bioskop u gradu i šire 1. oktobra 1911. godine. U Subotici se nastanio, postao subotički građanin, a kasnije se tu i oženio sa Eržebet (Jelisavetom) Bek.

Aleksandra Lifku pre nastanjivanja u Subotici možemo pratiti do 1904. kao saradnika i suvlasnika bioskopa, a od 1905. do 1911. kao samostalnog prikazivača filmova i vlasnika prvog stalnog bioskopa u Subotici.

Subotica i Lifka početkom XX veka

Secesijski pravac, opšta modernizacija života i prvi bioskopi obeležiće Suboticu početkom XX veka. Novi pravci i trendovi srednjoevropskih prostora reflektovaće se i u ovom gradu. Modernizacija saobraćaja doprineće da se brže i jednostavnije odvijaju promet i kretanje ljudi. Posete putujućih glumaca, cirkus sa mađioničarima i iluzionistima i pokretni bioskopi biće zastupljeni i u Subotici, čija je publika prihvatila i propratila sve posetioce i nastupe ovoga tipa, učestvujući na taj način u modernim stremljenjima šireg društva.

Kada je nastupio kraj ere putujućih bioskopa, krajem prve decenije XX veka, Subotica je bila takođe spremna da prihvati i prvi stalni bioskop koji je otvoren u gradu 1. oktobra 1911. godine od strane Aleksandra Lifke. Od tog vremena osnivača, vlasnika i pionira filma, pratimo kao stanovnika Subotice.

Na prvoj bioskopskoj predstavi prikazan je sledeći program: Uvertira sa muzikom pratnjom, a potom su prikazani filmovi „Engleska kolonija na ostrvu Borneo“, „Is-torija jedne ruže“, „Žive novine“, „Gospodin Miler kao beba“, „Dvostruki trapez“, „Cola di Rienzo“ (klasična drama iz srednjovekovnog Rima) i film „Njeno veličanstvo gđa Babišlai kao ljubitelj životinja“.⁷

Početne godine rada u bioskopu prekinuće izbijanje Prvog svetskog rata. Kine-matograf će kao vojnik biti mobilisan i poslat u Galiciju gde će biti ranjen. Nakon toga biće prebačen u Beč i radiće na vojnom žurnalu koristeći svoje znanje iz kinematografije.

U Suboticu se ponovo vraća 1919. godine gde će nastaviti da se bavi svojom profesijom i snimanjem prvih filmova koji će propratiti svakodnevni život njegovih sugrađana. Tako će nastati filmovi „Otvaranje treće Gradske kuće u Subotici“, „Osveštavanje vode o prazniku Bogojavljanju“, fudbalskom klubu „Bačka“, „Crkvena litija o prazniku Brašančevu (Tjelovu)“.⁸

Pošto su prvi filmovi bili nemi, Aleksandar Lifka je sam birao muziku za filmove koje je prikazivao. Pošto je svirao violinu, bavio se i pisanjem muzike koja je pratila

⁶ Dejan Kosanović, *Lifka i Lifke*, Od Trsta do Subotice, Subotica 2011, 56.

⁷ Mirko Grlica, *Lifka i Lifke, Subotički dani gospodina Lifke*, Subotica 2011, 21.

⁸ Aleksandar Lifka, *Lifka i Lifke 1880-1952, Razvitak kinematografije u Jugoslaviji*, Életjel, Subotica 32.

film⁹, jer je znao kako na odgovarajući način izabrana propratna muzika deluje na izražajnost pokretnih slika.

U nastupajućim godinama menjaće svoju delatnost, pa će prodajom bioskopa osnovati firmu „Orient film d.d.“ koja će se baviti kupovinom filma, prodavanjem uređaja za bioskope i tehničke robe, kao i uređivanjem i opremanjem bioskopa. Firma će zbog finansijskih i komplikovanih birokratskih propisa imati problema, pa će tako Lifka potpuno napustiti rad u kinematografiji 1937. godine i okrenuti se trgovini najpre drvetom, a potom i elektro-materijalom i radio-aparatima.¹⁰

Njegove nevolje sa vlastima krenuće početkom Drugog svetskog rata dokazivanjem svoga porekla mađarskim vlastima, da bi se nastavile nakon rata problemima sa partizanskim vlastima. Duboko razočaran povlači se iz javnog života i svoje poslednje dane provodi u voćnjaku u Bačkim Vinogradima (u okolini Subotice) i stanu u Subotici, gde i završava svoj filmski i životni put 12. novembra 1952. godine.

Arhivska baština

Pored dokumenata i materijalnih dokaza u Filmskoj kinoteci u Beogradu, Muzeju Subotice i privatnoj memoarskoj građi, najviše podataka o Aleksandru Lifki, koji su poslužili za pisanje knjiga i tumačenje njegovog lika, u velikoj meri svoje izvore imaju u arhivskoj zbirci i nekoliko arhivskih fondova koji se čuvaju u Arhivu u Subotici.¹¹

Prilikom istraživanja ove teme, najviše su korišćeni dokumenti, fotografije i veći broj razglednica koje su pratile putovanje kinematografa.

Zbirka Jelisavete Lifke čini sastavni deo ukupnog broja fondova koji se čuvaju u Istorijском arhivu Subotice pod brojem 216 (F.216).

Raspon sačuvanih dokumenata obuhvata period od 1882. do 1981. godine, ima izrađen sumarni inventar sa širim podacima o fondu, a po kategorizaciji se vodi kao fond od izuzetnog značaja.

Pre prijema u Arhiv dokumentacija se nalazila u privatnom vlasništvu. Zbirku je stvorila Jelisaveta (Eržebet) Lifka, supruga Aleksandra Lifke. Jelisaveta je rođena u mađarskom gradu Đeru (Győr)

Plakat bioskopa Aleksandra Lifke

⁹ U Lifkino vreme to su bili dokumentarno-kratki filmovi.

¹⁰ Mirko Grlica, *Lifka i Lifke, Subotički dani gospodina Aleka*, Subotica 2011, 40.

¹¹ Arhivska građa o njegovom životu može se pronaći u više fondova u Istorijском arhivu Subotice: F.2 Gradsko veće slobodnog kraljevskog grada - Subotica (1861-1918), F.47 Gradsko poglavarstvo (Senat grada) - Subotica (1918-1941), F.86 Okružni sud- Subotica (1945-), F.68 Gradski narodni odbor Subotica (1944-1955), F.216 Zbirka Jelisavete Lifke (1882-1981), F.272 Magistrat slobodnog kraljevskog rada - Subotica (1779-1849), F. 275 Zbirka projekata (1844 -), F.451 Duplikati matičnih knjiga, F.478 Zbirka državnih matičnih knjiga. Nazivi fondova dati su na osnovu knjige *Vodič kroz arhivske fondove Istorijского arhiva Subotica*.

1882, a umrla je u Subotici 1982. godine. Zbirku o svom suprugu formirala je i poklonila Istorijskom arhivu Subotice 26. maja 1981. godine u količini od 0,60 m.¹² Arhivska građa je sređena 1990. Godine, a škartiranje nije bilo. Prilikom sređivanja Zbirke ona je grupisana u dve celine:

I Spisi Aleksandra Lifke (samo fragmentarno sačuvani) i

II Spisi Jelisavete Lifke (koji čine 90% građe).¹³

U prvoj se nalaze lični dokumenti kinematografa, njegov rukopis u vezi sa kinematografijom, priznanice i drugo, dok su u drugu raspoređeni novinski isecci, porodične fotografije, priznanja za kolekcionarstvo, albumi razglednica sa putovanja i prepiska Jelisavete Lifke. Značajni su i prepiska sa sredstvima javnog informisanja i novinski članci koji govore o njegovom radu.¹⁴ Sačuvani spisi pisani su na mađarskom, nemačkom i srpskom jeziku.

Pismo upućeno supruzi Aleksandra Lifke

Dokumenti predstavljaju arhivsku baštinu i obuhvataju različite zapise na papiru, razglednicama, diplomama, svedočanstvima o raznim događajima, pisma dragim osobama, popis i račune.

U grupi predmeta koji su svrstani u deo spisa Aleksandra Lifke nalaze se:

1. Lični dokumenti (1915-1943) - krštenica, državljanstvo, izdavanje obrtnice, uverenja o moralnoj podobnosti;
2. Spisi delatnosti (1921-1953) gde se nalazi rukopis Aleksandra Lifke o „Razvitku kinematografije u Jugoslaviji“, priznanice, pozajmice, obveznice 1921-1948; inventari 1953; Korice filma sa početka XX veka.

U deo u koji su svrstani spisi Jelisavete Lifke nalaze se:

1. Lični dokumenti (1946-1980) - pasoš, uverenje o završenom vinogradarskom tečaju, rešenje o ispravci u matičnoj knjizi venčanih;
2. Prepiska (1928-1980) sa članovima porodice, umetnicima i sredstvima javnog informisanja (RTV, novine), ostala prepiska, razglednice, čestitke.

U istom delu nalaze se i:

- Putopis Jelisavete Lifke (Eržebet) „Od Subotice do Crvenog mora preko Izraela“ (1960);
- Novinski članci u vezi sa Aleksandrom i Jelisavetom Lifka (1967-1981);
- Razni novinski članci (1934-1976);
- Pozivnice, katalozi izložbi, bilteni, knjiga posetilaca, razglednice-reprodukcije umetničkih slika (1956-1981);

¹² IASu, F.216, dosije fonda 1/3, Zapisnik o preuzimanju br. 03-1/5 od 26. maja 1981. godine.

¹³ IASu, Sumarni inventar, Zbirka Jelisavete Lifke 1882-1981, Uvod, I.

¹⁴ Isto, 2.

- Razno (1949-1980);
- Porodične fotografije (1882-1978);
- Fotografije umetničkih slika i nameštaja porodice (1978-1981);
- Fotografije umetnika (1962-1972);
- Zvučna traka, emisija Radio Subotice u vezi sa bioskopom „Lifka“: „Zenés körkép“ (zvučna traka, 1974)
- Medalje za kolekcionarstvo (1972), Albumi razglednica sa putovanja (1899-1979), knjige i časopisi i
- dokumenta koja čine turistički prospekti, brošure i katalozi.¹⁵

U arhivskim kutijama posebno se, po zanimljivom sadržaju, izdvajaju razglednice. To su zapravo albumi razglednica sa putovanja samoga Aleksandra i drugih članova porodice Lifka, kao i njihovih prijatelja. Razglednice su poslate iz raznih gradova u rasponu od 1899. do 1904. godine.

Razglednice su bile adresirane na „Panoptikum“ ili „Museum Lifkinih“, a od marta 1905. godine slate su na „Elektro-bioskop“.

Sami istraživači ove arhivske zbirke više puta su naglašavali da su baš uz pomoć razglednica koje se nalaze u ovoj Zbirci uspjeli da rekonstruišu kretanje i gostovanje putujućeg bioskopa po raznim gradovima. Albumi razglednica smešteni su u četiri arhivske kutije. Po sumarnom inventaru to su inventarni brojevi 3, 4, 5 i 6.¹⁶ Razglednice su smeštene u albume i tako se i čuvaju.

U prvom foto-albumu (*Album per Cartoline illustrate*) sa 130 razglednica moguće je precizno datiranje gde se i kada koji član porodice nalazio i u koje vreme.¹⁷

Opis nekoliko razglednica sa sadržajem:

IASu, F.216.3.II 13.1.1

- **Kečkemet**, 17. 11. 1903. - Johan šalje srdačan pozdrav Aleksu Lifki u Čongrad.
- Dopisnica sa fotografijom devojke od 13. 12. 1901. - Mira iz Ljubljane piše Aleksandru Lifki u Osijek, u Kapucinsku ulicu.
- **Trst**, 28. 4. 1902. - Lajoš pozdravlja Aleksandra Lifku, vlasnika „Panoptikuma“, koji se nalazio u Osijeku.
- **Rijeka**, luka 26. 8. 1917. - neko (?), piše razglednicu koja je upućena Beck Erži¹⁸ u Suboticu, u Bačanjijevu ulicu br. 7. Zbog nekih poslova se nalazi u Rijeci i ovom razglednicom želi da dočara nekadašnji raskoš ovoga grada. Rukoljub od... (?).
- **Gmunden**, 21. 10. 1909. - Roza i Karl Lifka pišu Johanu Budini u „Elektro-bioskop“ u Komaromu. „*Najlepše se zahvaljujem na čestitkama, gđa Lifka će mu dati 5 kruna. Puno pozdrava od Roze i Karla.*“
- **Prag**, 24. 9. 1909. - Johan (Budina) piše Rudolfu Lifki u „Elektro-bioskop“ u Komaromu. „*Dragi Rudolf, srdačno te pozdravljam, budi vredan za mene, dolazim uskoro. Tvoj Johan.*“

¹⁵ IASu, F.216, Zbirka Jelisavete Lifke, 1882-1981, Sumarni inventar, 1-3.

¹⁶ IASu, F.216, Zbirka Jelisavete Lifke 1882-1981, Sumarni inventar, 2.

¹⁷ IASu, F.216, Zbirka Jelisavete Lifke, F.216.3.II.13.1.

¹⁸ Devojačko prezime Aleksandrove supruge bilo je Beck (Erži - Jelisaveta).

- **Venecija**, 2. 2. 1913. - porodica Lifka iz hotela Sandwirth pozdravlja Aleksandra Lifku u Suboticu, u pokretnom pozorištu. „*Srećan Božić porodica Lifka.*“
- **Segedin**, 17. 5. 1912. - Aleks šalje pozdrave gđici Eržiki Beck u redakciju Bacsikai Hirlap-a. „*Puno srdačnih pozdrava Aleks.*“
- **Dubrovnik**, 11. 3. 1926. - Gospođa Janović šalje pozdrav gospodi Eržiki Beck u „Bioskop Lifka“ u Subotici. „*Puno pozdrava sa ovog lepog mesta gđa Janović.*“
- **Zagreb**, 17. 9. 1907. - Terezina With piše gospodi Ernestini Lifka, vlasnici bioskopa u Bjelovaru. „*Bezbroj pozdrava milostivoj gospodi i gospođici Fanni od Terezine With.*“
- **Ljubljana**, most Franca Jozefa, 26. 3. 1906. - Ivan Kern piše „*visokopoštovanoj gospodi Ernestini Lifka u „Elektro-bioskop“ u Budimpešti.*“

Osim podataka o događajima, vremenu i dešavanjima, arhivska građa nam govori i o međuljudskim odnosima u prošlosti. Ovi podaci su i te kako značajni jer nam potvrđuju da se, bez obzira na proteklo vreme, neke stvari ne menjaju. Sačuvana razglednica, kao pismo sa letovanja žene mužu iz Dubrovnika, to i potvrđuje:

Dubrovnik, 7. 9. 1932. - Eržebet piše Aleksandru Lifki u Suboticu.

„Dragi Aleks! Juče, u nedelju naveče sam se jako dobro zabavila. Prvi put od kad sam otišla od kuće bila sam u društvu i plesala sam. Neki dr Ružić je imao oproštajno veče, stupio je večeras u vojsku, pa je napravio slavlje gde sam i ja pozvana. Ako hoćeš istinu, na splitskoj plaži ima pet puta više ljudi nego tu. Aleks, nemoj zaboraviti dati očistiti ormane i odeću zbog moljaca. Znaš da sam smršala kilogram i po i tako sam crna da se ni u ogledalu ne volim pogledati. Kako si, do sada nisi napisao ni jednu reč, vidim da ti ne nedostajem. Važno da ja tebi pišem svaki dan do sada. Kako idu poslovi, sve je u redu? Ljubim te hiljadu puta tvoja Erži.“

Podaci koji se nalaze u arhivskim dokumentima ovoga fonda značajni su koliko za samoga stvaraoca, toliko i za istoriju kinematografije i istoriju umetnosti, ali i kao izvori za istraživanje tehnike i prirodnih nauka i kulturu uopšte.

ZAKLJUČAK

Arhivski fond Aleksandar Lifke obuhvata arhivsku građu nastalu tokom života i rada porodice Lifka. Po svojoj prirodi i provinijenciji fond pripada grupi ličnih i porodičnih fondova. Zapisi koji se čuvaju sadrže dokumente koji čine lični/porodični arhivski fond, sa ličnim dokumentima, privatnom korespondencijom, ličnim uspomena-ma, novinskim isečcima, beleškama i slično. Tokom vremena, privatne slike i korespon-dencija su postali dragocena arhivska građa na osnovu koje su istraženi život i značaj ličnosti koja je ostavila trag u oblasti kinematografije. Na primeru arhivskog fonda Aleksandra Lifke uočavamo značaj dokumenata koji su bili izvor podataka kod is-traživanja njegove ličnosti. Naučni i stručni radovi pisani na osnovu ovih dokumenata obuhvataju područje istorijske nauke, filmske umetnosti i sociologije i pozivaju se na izvore iz navedenog fonda.

Lični i porodični fondovi svojim dokumentima svakako pružaju najveći izvor podataka za kompleksna istraživanja uglednih ličnosti koje su ostavile pečat u oblasti kulture, nauke, pojedinaca koji su obeležili politički, društveni, umetnički i kulturni ži-vot, kao i određene procese i događaje, što pokazuje njihov značaj u okviru arhivskih fondova.

Aleksandar Lifka je bio čovek koji je doprineo modernizaciji Subotice prvih de-cenija XX stoleća i njenom pretvaranju iz konzervativne varošice u srednjovekovni ur-bani prostor. Prema sopstvenom shvatanju kulture, smisao svoje istinske posvećenosti i svoje pravo znanje nalazio je u vaspitanju naroda, a to je bila potreba za stvaranjem široke perspektive ka kulturnoj baštini.¹⁹ Kao što je i sam Aleksandar Lifka rekao: „Pre pronalaska filma široke mase su imale malo mogućnosti za razonodu. Jedina zabava su bili cirkusi i poneki mađioničari.“²⁰

Evropski filmski festival koji se svakog leta održava u Paliću kraj Subotice svo-jim sadržajem predstavlja filmove sa naznakom umetničkih i nekomercijalnih filmova, pa zbog toga ustanovljava nagradu Aleksandra Lifke koja u potpunosti odgovara ličnosti ovog svestranog čoveka.

Zbog svega navedenog, sačuvani dokumenti ove arhivske zbirke predstavljaju kulturno nasleđe pomenutog geografskog prostora i kao takvima im se mora posvetiti dodatna pažnja prilikom čuvanja, te raditi na njegovoj digitalizaciji kako bi dokumenti i u elektronskom zapisu bili javno dostupni.

¹⁹ *Lifka 1880-1952, Prilozi uz životno delo Aleksandra Lifke*, Életjel, Subotica 2009; Pisanje gospode Jelisavete Lifke kritičaru dnevnog lista „Mađar so“ Ištvanu Ladiju 1975. godine.

²⁰ IASu, F.216, Zbirka Jelisaveta Lifka, kutija 1, I. 1-2 Spisi Aleksandra Lifke.

Tatjana Segedinčev

Archival Collection as Cultural Heritage

Summary

Aleksandar Lifka established the first permanent cinema in Subotica in 1911. Before that, in 1900, he had bought his first camera in Paris which he used to make his first film. Aleksandar and his brother created the first mobile (traveling) cinema in the same year. As he was a big enthusiast and a pioneer of this profession, in the following years he will travel to many parts of Austro-Hungarian Empire with this traveling cinema. He visited Trieste, Zagreb, Sarajevo, Belgrade, Novi Sad, Subotica and Timisoara, where he was spreading the knowledge about cinema and what cinema is, presenting its magic of motion pictures on a big cinema screen.

This paper is about this person who left his mark on history with his work and the beginnings of cinematography and film in Europe.

The archival material is archival heritage that applies to a wider historical concept. *A Monograph* and exhibition about Aleksandar Lifka were based on this archival collection. The establishment of a film reward *Aleksandar Lifka* which is granted annually to winners of the *European Film Festival Palić*, is also due to this priceless archival collection.